

Jaan Tõnissoni Seltsi 2015. aasta tegevusaruanne.

Esitatud seltsi esimehe poolt üldkoosolekul Tartus 09.04.2016.

Jaan Tõnissoni Seltsi juhatusse kuulusid vastavalt seltsi üldkoosoleku otsusele 07.03. 2015: Krista Aru, Trivimi Velliste, Siim Vatalin, Hilja Valk, Agu Kull, Mari – Liis Leis, Aare Pällin, Harry Ahland. Juhatus valis esimeheks Krista Aru ja aseesimeesteks Trivimi Velliste ja Siim Vatalini.

Juhatus vastutasalad lepiti kokku järgnevalt: Siim Vatalin – laekur ja finantside korraldus; Trivimi Velliste – sponsortoetused ja suhtlus teiste seltsidega; Harry Ahland – kontaktid seenioriklubide ja seltsidega; Agu Kull – A. Haava kinnistuga seotud küsimused; Hilja Kull – kontaktid Jaan Tõnissoni suguvõsaga; Aare Pällin – A. Haava kinnistu probleemistik ja suhtlus Viljandiga, Mari–Liis Leis – seltsi sise- ja väliskommunikatsioon.

Seltsi üldkoosoleku poolt valitud revisjonitoimkonda kuulusid Valve Luuka, Aadu Seire.

Juhatus töövormiks olid juhatus koosolekud. Ajavahemikus 07.03. 2015 kuni 09.04. 2016 pidas juhatus üheksa (9) koosolekut.

Seltsi sisuline tegevus keskendus lõppenud perioodil neljale olulisemale tegevussuunale: 1. Tegevused kinnistul A. Haava 7 ja 7A: tuleviku ja arengute seire; 2. Jaan Tõnissoni mälestuse jäädvustamine; 3. Jaan Tõnissoni pärandi uurimine ja tutvustamine; 4. Ühistegevuse aate ja mõtte kandmine ja arendamine kaasajaks.

1. Tegevused kinnistul A.Haava 7 ja 7A.

Aprillis 2015 korraldas selts talgupäevad kinnistu koristamiseks. Aed puhastati risust ja rämpsust. Eesti Maaülikooli spetsialistide nõuannete kohaselt eemaldati aiast väheväärtuslik võsa.

Lahkunud Heldur Tõnissoni testamendijärgse volitatud esindajana jätkas Peeter Schneider katseid kinnistu müümiseks. Kaudse informatsiooni kohaselt oli kinnistu müügihind 200 000 – 250 000 eurot. Seltsi juhatus vahendas P. Schneiderile nelja Tartu noormehe poolt tehtud ostupakkumist: noormehed olid huvitatud kivist kõrvalmaja remontimisest koduks oma peredele ning Tõnissoni kodumaja kui kultuurilooliselt olulise hoone remontimisest ning rakendamisest avalikuks otstarbeks. P. Schneider polnud pakkumisest huvitatud, pidades seda liialt ebakindlaks. K.Aru kohtus mitmel korral linnapea Urmas Klaasi, linnasekretär Jüri Mölderi, abilinnapea Kajar Lemberiga, et veenda linnavalitsust rakendama kinnistu ostueesõigust, kuid linnavalitsus vastas iga kord eitavalt, viidates rahaliste vahendite nappusele, äriplaani puudumisele, majade halvale seisukorrale jne. Tartu linnavalitsusega kohtus korduvalt ka Agu Kull, kutsudes linnavalitsust leidma lahendust, mis tagaks kinnistu säilimise selle võimalikult omaaegsel kujul. Juunis 2015 müüs P.Schneider kinnistu firmale KR Stone OÜ (Rait Kuusik & Co), kes selle siis päev hiljem edasi müüs firmale Multipaneel OÜ (samade omanike teine firma). Linnavalitsus tervitas ostu. Suvel kohtus seltsi juhatus mitmes erinevas koosseisus vendade Kuusikute ja linnavalitsusega. Seltsi juhatus palus linnavalitsuse poolset vastutulekut, et koostataks ja menetletaks kiiresti piirkonna uus detailplaneering, mis lubaks vendadel Kuusikutel

uus hoone ehitada krundi sisse, vanade garaažide asemele. Sellega oleks tekkinud võimalus säilitada Jaan Tõnissoni kodumaja ja aia üldilme. Kokkuleppele ei saadud. Linnavalitsus keeldus uut detailplaneeringut eelisjärjekorras koostamast ja menetlemast ning vennad Kuusikud loobusid oma esialgsest lubadusest kaaluda juurdeehituseks krundisisest asupaika.

Pärast juunit 2015 on seltsi juhatus jälginud kinnistul toimuvaid lammutus- ja ehitustöid ning hoidnud kontakti objektil tegutseva muinsuskaitse järelevalvega. Et kinnistu A.Haava 7 ja 7A puhul on tegemist 100% eraomaniku objektiga, saab selts jälgida vaid seda, et tööd objektil toimuksid Jaan Tõnissoni kodumaja suhtes korrektselt ja austavalt.

2. Jaan Tõnissoni mälestuse jäädvustamine.

Raadi kalmistule, Jaan Tõnissoni perekonna hauaplatsile, paigaldas selts mälestuskivi. Mälestuskivi transporditi Jaan Tõnissoni sünnikodust, Mursilt. Mälestuskivi kujundas, töötles ja paigaldas Tartu Ülikooli Kunstmuuseumi kunstnik - restauraator Ain Ilves. Mälestuskivi avati piduliku tseremooniaga Raadil 3.juulil 2015. Tseremoonia viisid läbi peapiiskop Urmas Viilma ja piiskop Joel Luhamets. Osales palju seltsi liikmeid, kuid ka laiemat avalikkust. Rootsist saabus Tartusse Jaan Tõnissoni lapselaps Tõnis Tõnisson oma perekonnaga. Kohal viibisid ka Jaan Tõnissoni vendade järeltulijad oma perekondadega. Tseremoonia õnnestus suurepäraselt.

Raadi kalmistul toimunud pidulikule osale järgnes ettekandekoosolek „Vaim on, mis elustab, idee ehk aade viib edasi“ Eesti Üliõpilaste Seltsi majas. Kuulati nelja ettekannet:

Teet Merisalu - Tartu Vaksali linnaosa kujunemine ja areng 19-20 sajandil kui näide nn Tartu renessansist; Jaan Tõnissoni osa selle kujundajana.

Tarmo Elvisto – Poska maja – edulugu.

Marko Kass – Akadeemiline Põllumajanduse Selts – sajanda juubeli lävel.

Lauri Beekmann - Tänapäeva karskusliikumisest - väljakutsed ja võimalused.

Pikema meenutava sõnavõtuga esines Tõnis Tõnisson.

Raadi kalmistul Jaan Tõnissoni mälestuskivile osutava viidaposti panek jäi 2016. aasta kevadesse.

3. Jaan Tõnissoni pärandi tutvustamine.

K. Aru on pidanud ettekandeid Jaan Tõnissoni elust ja tema mitmekesise tegevuse erinevatest külgedest koolides, vabauhenduste arutelupäevadel, akadeemilistel konverentsidel vähemalt seitsmel korral. Jaan Tõnissoni pärandit on oma esinemistes ja sõnavõttudes korduvalt meelde tuletanud ning mõtestanud ka Trivimi Velliste.

Selts korraldas koostöös K. Pätsi Majamuuseumiga konverentsi „J. Tõnisson ja K. Päts – Eesti riigi ehitajad“ 19.novembril Tallinnas, Eesti Teaduste Akadeemia majas. Päevakorras oli kuus akadeemilist ettekannet: Seppo Zetterberg: Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson – Eesti riigi ehitajad; Krista Aru: Jaan Tõnisson ja Eesti eneseteostus; Rein Veidemann: Retooriline Konstantin Päts; Toomas Anepaio: Jaan Tõnisson juristina; Jaak Valge: Konstantin Päts, Jaan Tõnisson ja vabadussõjalased; Tiit Riismaa: Eesti Vabariigi keerulised valikud 1930–1940.

Nii 3. juulil kui ka 22.detsembril kell 16 süütas Jaan Tõnissoni Selts Jaan Tõnissoni meenutuseks küünlad tema ausamba jalamil Tartu kesklinnas ja Raadi kalmistul.

22.detsembril korraldas selts koostöös Eesti Kirjanduse Seltsiga Jaan Tõnissoni 147. sünniaastapäevale pühendatud ettekandeõhtu. Ettekandega „Jaan Tõnissoni viimane võitlus: 1940. aasta valimised“ esines Peep Varju.

4. Ühistegevuse aate ja mõtte kandmine ja arendamine kaasajas.

Kaasaegse ühistegevuse arenguid, rõhuasetusi (sotsiaalse ühistegevuse esiletõus, ühistegevus maapiirkondades jms) ning hoogustamise võimalusi arutas seltsi juhatus juhatuse koosolekul 2015 augustis ja septembris. Seoses kinnistu A. Haava müümisega, kadus seltsil pind ühistegevuse reaalseks rakendamiseks. Siim Vatalini ülesandeks jäi hoida kontakte ja sidemeid teiste ühistegevuslike asutuste ja organisatsioonidega. Samuti tõstati küsimus ühistegevuse võimalustest seoses Mursi talukohaga.

Kokkuvõtteks: Seltsi teise tegevusaasta ilusaim tulemus on Jaan Tõnissoni mälestuskivi paigutamine Raadi kalmistule. Mälestuskivi on õnnestunud teostuselt ja õnnestus ka pidulik tseremoonia. Teiseks õnnestusid kõik korraldatud ettekandekoosolekud ja konverentsid.

Paraku on endiselt nõrk side ja kontaktid noorema põlvkonnaga. Kuidas seda parandada ja edendada, on otsustava tähtsusega küsimus, mis tuleb lahendada aastal 2016.

TEGEVUSPLAAN aastaks 2016:

1. Jaan Tõnissoni mälestuse jäädvustamine: paigaldada koostöös ettevõttega „Tartu kalmistud“ Raadi kalmistule suunaviit Jaan, mis osutaks Tõnissoni mälestussambale. Kohtuda Viljandi vallavanema ja Viljandi Muuseumi direktoriga, et arutada võimalusi Mursi talu tulevikust. Jälgida ümber- ja juurdeehituste kulgu ning vastavust muinsuskaitsele tingimustele Jaan Tõnissoni kodumaja kinnistul Tartus.
2. Jaan Tõnissoni pärandi tutvustamine: 3. juuli mälestusüritus Raadi kalmistul ning sellele järgnev ettekandekoosolek Tartus EÜSi majas. Sügiskonverents Tallinnas koostöös K. Pätsi Majamuuseumiga. 22. detsembril küünalde süütamine J. Tõnissoni ausamba jalamil ja Raadi kalmistul koos järgneva ettekandeõhtuga koostöös Eesti Kirjanduse Seltsiga.
3. Koostöö koolidega: M. Härma Gümnaasium, H. Treffneri Gümnaasium, Jõhvi Riigigümnaasium, Gustav Adolphi Gümnaasium. Eesti Ajaloõpetajate Selts?
4. Koostöö teiste seltside ja ühistutegevuslike organisatsioonidega Jaan Tõnissoni vaimus: rahvaalgatuste mõtte toetamine, ühisarutelude ärgitamine, maapiirkondade isetegevuse ja ettevõtluse julgustamine.

